

«Muskuluak uzkurtzen diren uneak adierazten digu egoera ez zaigula justua»

Elsa Dorlin

Autodefentsa, ikergai eta helburu

Batetik, gorputz defendagarriak eta defendatuak daude eta bestetik, ez-defendagarriak eta menderatzaileek armagabeturikoak. Azken horietan, “muskulua politizatu” eta autodefentsarako urratsa eman dutenei begira jarri da Elsa Dorlin filosofo feminista. Emaizta *Se défendre, une philosophie de la violence* (defendatzea, bortizkeriaren filosofia bat) liburua dugu. Hastetik buru, Manada kasua aipagai ukan dugu, bete-betea garelako filosofoaren ikerketa esparruan.

Testua: Jenofa Berhokoirigoin

Argazkiak: Eva Binard

Bost gizonen burutu talde-bortxaketa jasanezina. Guztia filmaturik, irudiak bada. Bortxatuaren hitzari bizkar eginez, bortxaketa ez dute ikusi epaileek eta sexu erasotzat jo dute, bostak kalean libre utziz. Zer pasa da?

Rodney King kasua oroitarazten dit, 1991n modu oso bortitzean poliziak lintxaturiko gizon afro-amerikarraren kasua, filmatua izan zena ere. Auzipe-turiko poliziak hobengabetuak izan ziren. Manadako bortxatzaileen auzian gauza bera da. Irudi horiek koadro ba-tean hautemanak dira eta koadro hau ideologia, irudikapen bati loturik da, zeinetan balore nagusiei segi, emakume

baten gorputza sexualki gizonen eskura den, bortizki erabili eta bortxatu daite-keen objektu gisa ikusia den. Manada-koen epaiketan erabaki behar ukan dute emakumearen jestuak benetan bortxa-ketaz defendatzeko ote ziren, benetan ezetza adierazteko ote ziren ala ez ote ziren onespén gisa interpretatzen ahal. Muturreko basakeria sozial eta patriar-kal baten keinu dugu hori, benetan.

Ezin argiago izan eta alta... Azkenean, guztia da interpretazio.

Ez dugu irudi gordinik, beti dugu me-dium bat eta medium hau ideologia da. Sexismoaren erreproduktzioan parte

Elsa Dorlin

Paris, 1974

Filosofoa da, Paris-8 unibertsitatean irakaslea da. Feminista ere bai, intersektionalitate eta erradikaltasunetik. Menderakuntza sistemak ikertzen dabil eta besteak beste, 2006an ateratako *La Matrice de la race. Généalogie sexuelle et coloniale de la Nation française* (Arrazaren Matricea. Frantses Nazioaren genealogia sexuala eta koloniala) liburuaren idazlea da.



hartzten duen Estatu baten koadro judizialean kokatzen da Manadako en epaiketa. Hori horrela, menderatzaileen interpretazioa da beti gailenduko.

Onarpenari begira jarri dira epaileak.

Botere harreman honen intentsitatearen isla da, emakumearen gorputza ez dago erresistentzian hautemana, defentsak ez dute irudikatzen. Bizirautea, gure buruaren salbatzea izaten da bortxaketaren uanean daukagun autodefentsa maximoa, ezin dugu bizirik mantentzea baino gehiago egin! Baina, erresistentziaren ikuspegi oso heroikoa dugunez, heroi baten gisa jokatu beharko zuen, gudukatzeko super botereak ukan beharko zituen, eta justuki, hori egin ez duelako du egoera onartu. Alta ez da hori: ez du hori egin, baina horrek ez du erran nahi onartu duenik, autodefentsa forma batean zegoen eta une horretan bizirauteko urgentsian zen.

Gorputz beltza bortitz eta mehatxagarritzat duen koadroan dugu Rodney Kingen kasua. Manadako en kasua, emakumearen gorputza eskuragarri eta bortxagarri duen koadroan.

Eskuragarritasun sexualaren kontua oinarritzat dugu emakume izatearen definizio normatiboan eta emakumearen pertzepzioan. Gorputza femenino kontsideratua izaten da, sozialki eskuragarri definitua den unetik. Ez du erran nahi emakumeek onartzen dutenik, erran nahi du ez dutela hauturik, haien izate sozialak die hori inposatzen. Horregatik gabiltza erresistentzia feministaren baitan kontra-norma eta aurkako jarreraren agerrarazten; justuki, ideia hori uzkaileteko, eskuragarritasun sexualaren oinarria erabat inposatua, behartua eta botere harreman baten fruitua dela ohartarazteko.

Bizirautea, ihes egitea, borrokatzea, hitza askatzea, guztiak dira autodefentsa formak eta ez dugu hierarkiarik egiten.

Hierarkizatzen hasten bagara, gizonkeria joera batean gara, zeinetan autodefentsak matxinada heroiko izan behar lukeen. Autodefentsa filosofiatzat daukaten mugimenduei begiratzen badiegu, ohartzen gara 'norbere bizia salbatzea' dela autodefentsari lotu daitekeen definizio bakarra. Norbere bizia salbatzeko taktika anitz badira. Ihes egitea bere burua salbatzea da, nahiz eta hor

berriz, gizonkeriak markaturik, beldurti gisa kontsideratua izan. Alta, badakigu historian zehar ihes egitea hil ala biziko autodefentsa praktika izan dela. Ihesean mugarik ez den gisara, bortizkeriaren erabilpenean ere ez da mugarik, batzuetan muturreko bortizkeria salbatzeko bide bakarra delako. Ez dut inolako aburu moralik muturreko bortizkeriaren erabilpenari begira, autodefentsarako, hots, norbere bizia salbatzeko denean.

***Se défendre, une philosophie de la violence* zure azken liburuan bortizkeria duzu aztergai. Gorputz batzuk daude defendagarri, beste batzuk ez-defendagarri.**

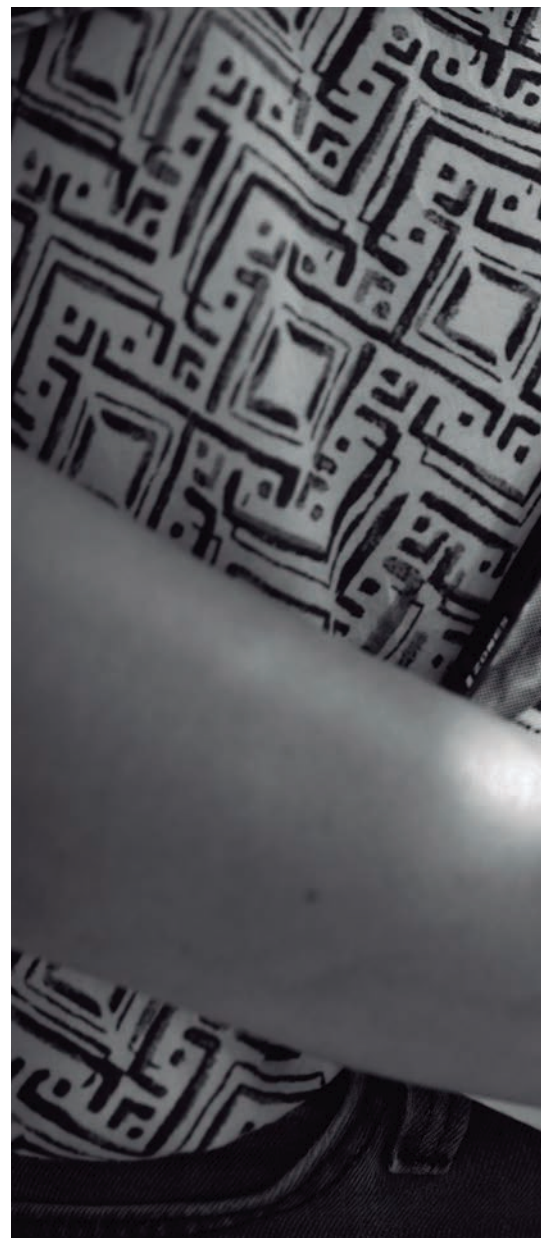
Historia ofiziala zilegizko defentsaren historia dugu. Norberak bere burua zaintzeko eskubide naturalari lotzen da eta Estatu modernoan baitan, eskubide garrantzitsu hau Estatuaren esku utzia izan da. Estatuak bortizkeriaren zilegizko erabilpena dute, herritarren segurtasuna ziurtatzeko. Kasu urgentetarako, mehatxua berehalakoa baldin bada, orduan herritarrei uzten zaie zilegizko defentsaren eskubidea. Baina, Estatuaren zuzenbidearen historia egiterakoan ohartzen gara osoki herritar sentitzen direnek diotela eskubide hau utzi eta alderantziz, bigarren mailako kontsideratuak ziurtasun gabezia direla, ez dutelako Estatuaren babesik. Are gehiago, Estatuak armagabetu ditu; herritartasunetik at mantentzeak defentsarik gabe mantentzea erran nahi du. Esklaboak armagabetzen dira, emakumeak armagabetzen dira, gutxiengo kulturalak armagabetzen dira, langileriaren armatze praktikak etengabe kontrolatzen dira.

Manadaren kasuan, begi-bistakoa da zein alde izan den defendatua.

Argiki, bortxatzaileak defendatzen dituen Estatu bat dugu. Emakumeak desarmatzen dituen Estatu bat dugu, sozializazioaren bidez emakumei borrokatzen desikasteaz gain, Justiziari begira armagabetzeaz gain, emakume honek ez du inolaz ere defendatzeko molderik. Are gehiago, defendatzeko gelditzen zaion bide bakarra da hori guztia normaltzat hartzea.

Emakumeoi hezur-muinetaraino sartu digute ezin garesta bortitzak izan eta izanez gero ere ez dugula indarrik.

Hala da. Arazoa ez da ez dugula borrokatzen ikasi, arazoa da borrokatzea dese-



raiki digutela. Gure gorputza deseraiki digute, indartsu garenaren segurtasuna eta konfiantza deseraiki digute, eta indar hori ezintasun bihurtu digute. Erran digute ez garesta gai eta dena dela, bortizkeria erabiltzeko urratsa emanez gero, ero, histeriko ala munstro gisa zigortuko gaituztela.

Indar hori beldurrez ere transformatu digute. Nola egin beldurra erantzun ala errabia bihurtzeko?

Beldurra hor da, eta kontua ez da beldurrik ez ukatea edo beldurra tranformatzea. Hain dira izugarriak botere harremanak, non eta arrazoiz dugun



beldurra. Benetako galdera ondokoa da: Nola ematen diogu zentzua beldur horri? Beldur hori kodetua izango da iltzatuko gaituen sentimendu gisa, ezinaren eta ahultasunaren seinale gisa, ala alderantziz, gure gorputzaren kontzientzia berpiztu eta zerbait egitearen eta ihesi joatearen beharra sentiaraziko digu? Hori oso inportantea da. Bai, beldurra hor da eta guztia egina da sentimendu horretan fokuratzeko, baina beldurraz gain, beste sentimendu anitz badira. Kontua da, gainbaloratzen dugula beldurra, horretara bideratzen gaituelako botereak: “ez mugi, bestela hilko zaitut, kolpatuko zaitut” errateko beste mol-

» “Gorputzaren bidez egin behar dugu politika, gorputzari lotu behar gara eta afektuak politizatu behar ditugu, gorputza autodefentsarako arma bilaka dadin”

de bat da. Errealitatean, beldurraz gain beste emozio anitz daude: diozun errabia, sumindura, injustizia sentimendua, kexua, asaldura...

Ez idurian, sentimendu horiek ere hor dira.

Gainera, behatzen ditugu zeren harreman sexista, arrazista ala klasista (hiruak elkarlotuak izanki) baten baitako erasoaren ondotik, usu “hori egin beharko nuen...”, “zergatik ez diot hori erantzun...”, pentsatzen dugu. Eraso izaterakoan, beldurraz gain errabia ere bazegoenaren isla dugu erru sentimendu hori. Agian, begi bat zulatu ala zango bat hausten ahalko genionaren seinale. Beldur hori landu behar dugu, koadro afektibo guztiari so egin behar diogu. Gorputzaren bidez egin behar dugu politika, gorputzari lotu behar gara eta afektuak politizatu behar ditugu, gorputza autodefentsarako arma bilaka dadin.

Muskuluak dioenari arreta eman eta erantzun.

Horixe, barneko afektu guztiak entzungo bagenitu, ezin geldituak ginatke! Funtsean, etenik gabeko erasoak ikusirik, ez dut ulertzen nolaz ez dugun dena erretzen eta hausten. Benetan diot.

Nobela bat ere sartu duzu autodefentsaren genealogian. *Dirty Weekend* eta zehazkiago, *Bella* izeneko protagonista.

Kultura feminista erradikalaren baitako nobela da, muturreko bortizkeriaz ari da. Liburu hori landuz, fenomenologia bat landu nahi izan dut, bortizkeriara pasatzeko esperientzia hori aztertu nahi izan dut. Helen Zahaviren kontakizuna interesgarria da, baina nik jakin nahi izan dut nola politikoki eraiki daitekeen gorputza, autodefentsa feministara pasatu ahal izateko. Bortizkeriak trabeskatzeko gaitu eta egin daitekeen galdera ez da “bortizkeria al da?” ala “bortizkeria erabili behar ote da?” baizik eta, “zer egiten dugu bortizkeria honekin?”.

“Zaintza negatiboa” nozioarekin azaltzen duzu gure gorputza entzun beharrean, menderatzailea entzuten gaitzela.

Heriotzarainoko arriskuan jarriak diren gorputzak, ehizaturiko gorputzak dira, etengabeen botere harrapakariari aurre egin behar diotenak. Harrapakin posturan garenean, bizi honen ezaugarrietariko bat da besteekiko neurriga-

beko arreta garatzearena, jakiteko zer egingen digun, zer gertatuko zaigun, zer -nolako bortizkeria jasango dugun. Feminismoan, bestearekiko arreta emakumeen egoera sozio-historikoari loturiko elementu bezala kontsideratua da tradizionalki, zeinetan emakumeak zaintzara zuzenduak diren. Hori horrela da eta egia da, baina zaintzan ez dugu hori bakarrik. Senarra ala bikotekidearen zaintza ez da soilik maitasun-enpatia forma bat. Bikote bortizkeria denean, zaintza hori hor dago bikotekidearen jarrera bortitza hor delako. Joko duelako, beharbada heriotzaraino, afaria hotza delako, nekatua delako edota espero duena ez duelako jaso. Ukaldiak eta bortizkeria saihestu nahian, hain naiz menderatzailearekiko arretatsu, non eta nire beharretatik, nire sentimenduetatik, nire mundutik erabat deskonektatzen naizen. Horrek bestearen bortizkeriaren justifikazio zerrenda luzea dakar. Lanjerraren ezagutza eta kontzientzia norberaren axolari artikulatzea funtsezkoa da. Hori ez bada egingen, justifikazioan eta ukapenean gara, zaintza negatiboan.

Ez ote da autodefentsa forma bat?

Noski. Baina autodefentsa ez da bakarrik defentsak ezartzea, norberak bere bizia salbatzea ere bada. Ukapenak edota amore emateak, defentsa psikikoak dira, egoera gehiegizkoa delako eta egunez egun biziraun behar delako. Hori defentsa da. Autodefentsan "auto" gehitzen zaio, hots, bere burua zentroan ematea. Ez indibidualismo modu batean, baizik eta norberaren politizazio forma batean. "Ez da gaiztoa izan, ez du ezer txarrik egin" erraketik "hau ez da ligatzea, hau nahi gabe barruratzen zait, min egiten dit, ezin dut gehiago, ezinezkoa zait" erratera pasatzerakoan, hor sartzen gara autodefentsan.

Bidea egin behar da eta luzea izan daiteke. Badirudi kontzientzia feministarik gabe ez dela kausitzen bide hori.

Gorputzetik pasatzen da, gorputzak erraten dizu ez dela normala. Ikarantzara, eskuak izerditsu dituzu. Zure gorputzari berriz konektatzen bazara, gorputz bazara, gorputzak erraten dizu ez dela normala. Kanean zarela, "puta" ala "polita" erraten badizute, uzkuertze muskularrak ukanen dituzu, deseroso sentituko zara, sentipen meta batek adierazi-



» "Bizirautea, gure buruaren salbatzea izaten da bortxaketaren unean daukagun autodefentsa maximoa"

ko dizu ez dela normala. Erraten dudana da hori guztia politizatze beharra dugula. Ez dugu baitezpada kontzientzia feminista behar, ez dugu ordu luzez kontu batzuei buruz hausnartu behar. Hori oso ongi da, baina, azkenean, ez da nahikoa. Nire ustez, muskulua politizatze beharra dago, muskulua uzkuertzen diren uneak adierazten digu egoera ez zaigula justua; une hori politikoa da eta horri lotu behar gara.

Erantzun kolektiboa eman zaio Manada-koari, autodefentsa feministara deituz. Aipatzen duzun "elkartasun politika" adibide nabarmena.

Elkartasuna gorputzen elkartasunetik pasatzen da; nire feminismoa hau da, autodefentsa feministarena. Oinarriak anarko-feminismoan, anarkismoan, erradikaltasunean kausitzen dira. Beti praktikatutako izan dugu autodefentsa, bortizkeria politizatuz eta noski, kontzientziazio feministatik pasaz. Kontzientziazio feminista ez da soilik hitzetatik iragaten, elkarrekin trebatuz, gorputzetik, errabia politizatuz, errabia hitzez edo gorputzez adieraziz, horrela ere bideratzen da kontzientzia feminista. Bostere harremanei doakionez krisi egoera batean gara eta benetan uste dut beste estrategia politikoen (Estatuaren esku utzi, hitz egin, salatu, aldarrikatu...) mugak begi-bistan ditugula. Patriarkatua bukatzeko, elkarrekin gorputzu eta autodefentsa feminista lau haizetara hedatu behar dugu. ■